

TIL – MILLATNING RUHI VA BOYLIGI

S. Mamarajabova ¹*Annotatsiya:*

Ushbu maqolada tilning millat uchun muhimligi, uning ruhiy va madaniy boylik sifatidagi o'rni yoritiladi. Til – millatning tarixiy xotirasi, madaniy merosi va birligini saqlash vositasidir. Uni rivojlantirish va asrab-avaylash millatning barqarorligi hamda kelajagi uchun zarur.

Kalit so'zlar: til, millat, madaniyat, meros, boylik, ruh, tarix, o'zlik, rivojlanish, saqlash.

Til har qanday millatning eng muhim boyligi, uning ma'naviy merosi va madaniy yodgorligidir. U millatni birlashtiradi, qadriyatlarini ifodalaydi va avloddan-avlodga uzluksiz yetkazib boradigan vositadir. Millatning taqdiri, uning kelajagi bevosita tilning saqlanishi va rivojlanishiga bog'liq. Shu sababli, har bir xalq o'z ona tilini e'zozlab, uni rivojlantirishga intilishi lozim. Til millatning ruhi sifatida uning ichki dunyosini, fikrlash tarzini, tarixiy xotirasini aks ettiradi. Millatning o'zligini saqlab qolishi bevosita uning tiliga bog'liq. Tarixda ko'plab xalqlar mustamlaka, bosqinchilik va assimilyatsiya siyosati tufayli o'z tillarini yo'qotib, boshqa madaniyat ichida singib ketgan. Masalan, qadimgi Misr, Rim va Yunoniston kabi sivilizatsiyalar o'z tillarini asta-sekin yo'qotgani sababli milliy o'zliklari ham yo'q bo'lib ketgan. Aksincha, o'z tilini asrab qolgan va rivojlantirgan millatlar dunyoda mustahkam o'rnini saqlab qolgan. Masalan, yahudiy xalqi ikki ming yil mobaynida tilini yo'qotib qo'ygandek tuyulgandi, ammo XX asrda ibroniy tilini tiklash orqali o'z milliy birdamligini qayta tiklashga muvaffaq bo'ldi.

Til millatning madaniyatini yaratish va rivojlantirishda asosiy omillardan biridir. U xalq og'zaki ijodi, adabiyot, san'at, falsafa va ilm-fan sohalarining rivojlanishida asosiy rol o'ynaydi. Adabiyot va san'atda tilning o'rni. Ona tilida yaratilgan adabiyot va san'at asarlari millatning tarixi, qadriyatlari va ma'naviy olamini aks ettiradi. Masalan, o'zbek adabiyotining buyuk namoyandalari Alisher Navoiy, Furqat, Abdulla Qodiriy, Erkin Vohidov singari ijodkorlar o'zbek tilining go'zalligi va boyligini asarlarida namoyon etganlar.

Og'zaki xalq ijodi va folklor

Xalq ertaklari, dostonlari, maqollari, topishmoqlari va qo'shiqlari millatning donishmandligi va tajribasini aks ettiradi. Bu asarlar orqali ajdodlarning hayot tajribasi keyingi avlodlarga yetib keladi. Agar til yo'qolsa, bu boyliklar ham yo'qolishi mumkin.

Tilni asrash va rivojlantirish yo'llari. Tilni saqlash va rivojlantirish millatning har bir vakili zimmasidagi muqaddas burchdir. Buning uchun quyidagi choralarni ko'rish lozim:

Tilni sevis va e'zozlash – Har bir inson o'z ona tiliga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, uni to'g'ri va chiroqli ishlatishi kerak. Milliy adabiyot va madaniyatni rivojlantirish. Ona tilidagi kitoblarni targ'ib qilish, milliy teatr va san'atga e'tibor berish lozim. Ta'lim tizimida ona tilini mustahkamlash – Maktab va oliy o'quv yurtlarida ona tilida ta'lim sifatini oshirish, yosh avlodni milliy tilda ijod qilishga rag'batlantirish zarur.

Ilm-fan va texnologiya sohalarida ona tilining mavqeini oshirish – Fan, texnologiya va biznes sohalarida ona tilida ilmiy-tadqiqot ishlari olib borish va yangi terminologiyalar yaratish lozim. Internet va ommaviy axborot vositalarida tilni rivojlantirish – Ona tilida sifatli va jozibali kontent yaratish, yoshlarni shu sohaga jalb qilish muhim.

Til insoniyatning eng buyuk ixtirolaridan biri bo'lib, u fikr almashish, madaniyatni saqlash va rivojlantirishning muhim vositasi hisoblanadi. Dunyodagi har bir millat va xalq o'ziga xos tili orqali o'zini namoyon qiladi. Tilning kelib chiqishi, rivojlanishi va jamiyatdagi o'rni haqida chuqurroq tushunish uchun turli jihatlarni ko'rib chiqamiz.

Til insoniyat paydo bo'lishi bilan birga shakllangan. Qadimgi odamlar dastlab imo-ishoralar yordamida aloqa qilgan bo'lsa, vaqt o'tishi bilan ovoz va tovushlar aniq ma'noga ega bo'la boshlagan.

Til rivojlanishining bosqichlari: Ibtidoiy til – odamlar ovozlari, tovushlar va imo-ishoralar bilan muloqot qilgan. Sodda gaplar bosqichi – asta-sekin so'zlar va oddiy gaplar shakllangan. Yozuvning paydo bo'lishi – birinchi yozuv shakllari (ierogliflar, mixxat) vujudga kelgan. Zamonaviy tillarning rivojlanishi – til qoidalari, grammatikasi va imlo qoidalari shakllangan. Dunyo tillari va ularning tasnifi. Bugungi kunda dunyoda 7 000 dan ortiq til mavjud. Ularning ba'zilari keng tarqalgan bo'lsa, ba'zilari yo'qolib ketish xavfi ostida turibdi.

Xulosa qilib aytganda, til – millatning ruhi va bebaho boyligidir. Uni asrash, rivojlantirish va hurmat qilish har bir fuqaroning muqaddas burchidir. Zero, til bor ekan, millat ham barhayot bo'ladi!

¹ Mamarajabova Sevinch, SamDCHTI, Ingliz tili fakulteti Xorijiy til va adabiyoti 2-bosqich 2334-guruh talabasi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Navoiy, A. (1991). *Muhokamat ul-lug'atayn*. Toshkent: Fan.
- [2]. Qodiriy, A. (2018). *O'tkan kunlar*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
- [3]. Karimov, I. A. (1993). *O'zbekiston – bozor iqtisodiyotiga o'tishning o'ziga xos yo'li*. Toshkent: O'zbekiston.
- [4]. Qo'chqorov, T. (2005). *Til va milliy o'zlik*. Toshkent: Ma'naviyat.
- [5]. Jo'rayev, S. (2010). *Til va madaniyat uyg'unligi*. Toshkent: Yangi asr avlodi.
- [6]. *O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2021)*. Toshkent: Adolat.